

Wójcik, Zbigniew

Litewsko-polskie sympozjum poświęcone profesorowi Czesławowi Pachuckiemu

---

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 40/4, 161-163

1995

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

kwerend archiwalnych. Inne referaty tej grupy nawiązywały do spraw w zarysach już znanych, które jednak wymagają dalszych studiów. Dotyczy to przede wszystkim związków Staszica ze szkolnictwem zawodowym w czasach Królestwa Polskiego (referat A.S. Kleczkowskiego), uczestnictwa jego w Insurekcji Kościuszkowskiej 1794 r. (wystąpienie Z. Wójcika), problemów związanych z reedycją mapy Staszica w 1926 r. (A. Wójcik), a także powstałych za jego życia portretów (J. Olejniczak). Referat S. Czarnieckiego był szeroko potraktowaną próbą prezentacji legendy Staszica.

Roboczy charakter sesji ujawnił – zwłaszcza podczas prezentacji ostatniej wiązki referatów – potrzebę pilnych badań nad życiem i dziełem Staszica. Zgłoszone do druku materiały sesyjne pozwolą czytelnikom dokładnie poznać skalę potrzeb badawczych.

Zbigniew J. Wójcik
(Warszawa)

LITEWSKO-POLSKIE SYMPOZJUM POŚWIĘCONE PROFESOROWI CZESŁAWOWI PACHUCKIEMU

W dniu 20 października 1995 r. na Wydziale Przyrodniczym Uniwersytetu Wileńskiego odbyło się sympozjum poświęcone Czesławowi Pachuckiemu (Časlavas Pakuckas), znanemu geologowi, pracownikowi uniwersytetów w Kownie, Wilnie, Wrocławiu i Lublinie. Urodzony w 1898 r. w Suwalskiem uważał się za Polaka. Szkołę średnią ukończył w 1922 r. w Kownie, po czym studiował w uniwersytecie w Münster w Westfalii i Uniwersytecie Wiedeńskim. W ostatnim w 1927 r. uzyskał doktorat z paleontologii. Następnie pracował w szkolnictwie średnim w Kłajpedzie, a później w Uniwersytecie Witolda Wielkiego w Kownie. Na uczelni kowieńskiej uzyskał habilitację w 1933 r. na podstawie rozprawy z geologii jury. Później zajmował się geologią czwartorzędu stając się znawcą problemu. W 1939 r. został skierowany do Wilna, gdzie na polecenie władz radzieckich w 1940 r. zorganizował państwowy instytut geologiczny. Kierował nim do końca 1943 r. (także podczas okupacji niemieckiej), zatrudniając geologów i geografów oraz nauczycieli akademickich zlikwidowanego Uniwersytetu Stefana Batorego (m.in. fizyka Henryka Niewodniczańskiego). Zjednął sobie sympatię wielu Polaków, których uratował przed wywiezieniem na roboty do Niemiec. W 1944 r. przez Wiedeń dotarł do zachodniej części Niemiec, gdzie doczekał się upadku III Rzeszy. Jako członek Związku Polaków w Niemczech w marcu 1946 r. wrócił do Polski. Jesienią tego roku podjął pracę na Uniwersytecie Wrocławskim. W 1954 r. objął kierownictwo Katedry Geologii w Uniwersytecie UMCS w Lublinie, zrazu jako docent, a od 1960 r. profesor nadzwyczajny.

Wykształcił tam kilku znakomitych geologów. Zmarł przedwcześnie na zawał serca w 1965 r.

Inicjatorami sesji byli profesorowie A. Gaigalas (geolog) i V. Gudelis (geograf), wielcy przyjaciele Polski. Spotkaniu patronowały: Uniwersytet Wileński, Litewski Urząd Geologiczny oraz jego Instytut Geologiczny, Litewska Akademia Nauk i jej Instytut Geografii, a także Litewskie Towarzystwo Geologiczne. Polskim uczestnikom spotkania (K. i M. Harasimiukowie, J.E. Mojski, J. Nowak, R. Racinowski, J. Rzechowski i Z. Wójcik) zorganizowano wycieczkę do Trok, a niżej podpisanemu także do organizującego się muzeum geologicznego w miejscowości Vieves (duży zbiór gładów narzutowych, ekspozycja geologiczna i historyczna). W sali obrad urządzono specjalną wystawę z dokumentami, dotyczącymi Pachuckiego (m.in. indeks z Uniwersytetu Wiedeńskiego, dyplom immatrykulacji doktoratu, unikalne publikacje z okresu kowieńskiego). Ponadto w kwartalniku „Geologijos Akiraciai” wydrukowano kilka referatów, opatrując je w angielskie streszczenia.

Obrady toczyły się w językach litewskim i polskim, a także angielskim i rosyjskim. W pierwszej części spotkania wystąpili Litwini z następującymi referatami: V. Mikaila – *O życiu i działalności Czestawa Pachuckiego*, A. Gaigalas, A. Grigelis, V. Gudelis – *Czestaw Pachucki jako geolog, uczony i profesor*, J. Paškevičius – *Uwagi o pracach pedagogiczno-publicystycznych Cz. Pachuckiego*, A. Gaigalas, A. Jurgaitis, V. Dvareckas – *Prace Czestawa Pachuckiego z geomorfologii i stratygrafii czwartorzędu Litwy*, S. Marcionis – *Czestaw Pachucki i litewska służba geologiczna*, V. Gudelis – *Indywidualność profesora Czestawa Pachuckiego (wspomnienie asystenta)*.

W części polskiej spotkania wystąpili: J. Rzechowski – *Działalność profesora Czestawa Pachuckiego na polu kartografii geologicznej i paleontologii wykonanych w Polsce*, M. Harasimiuk i J. Nowak – *Działalność naukowa i dydaktyczna prof. Czestawa Pachuckiego na Uniwersytecie Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie*, Z. Wójcik – *Czestaw Pachucki w oczach polskich geologów*, Z. Wójcik – *Geologia w uniwersytecie w Wilnie (ze szczególnym uwzględnieniem Uniwersytetu Stefana Batorego)*, J. Mojski – *Poglądy Czestawa Pachuckiego na czwartorzęd Polski*. Ponadto o publikacjach Pachuckiego mówił J. Nowak (także wydanych na Litwie w okresie międzywojennym), a R. Racinowski podzielił się wspomnieniami o swoim Mistrzu.

Dzięki zainteresowaniu pracowników i dyrekcji Instytutu Geologicznego na wieczornym spotkaniu uczestników sesji, podobnie jak na wycieczkach, było wiele sposobności do przedyskutowania różnych spraw. Kierownik Działu Muzealnego tej placówki Z. Malinauskas przekazał nam wiele informacji o wybitnym geologu litewskim Józefie Dalinkiewicz (na Litwie: Jouzas Dalinkievičius), uczniu Karola Bohdanowicza z petersburskiego Instytutu Górniczego.

Organizatorzy sesji przygotowują ogłoszone referaty do druku.

Podkreślić należy, że litewscy geolodzy zainteresowali się – dotychczas pomijanymi w ich opracowaniach – dziejami Uniwersytetu Stefana Batorego. W związku z tym podczas spotkania rozważane były projekty zorganizowania w 1996 r. wycieczki terenowej po miejscach badań Pachuckiego na Litwie i w Polsce (zwłaszcza wychodnie jury w Popielanach koło Kowna, Suwalszczyzna i Lubelszczyzna). W dalszej perspektywie zostanie zorganizowana konferencja poświęcona badaniom polskich geologów na Wileńszczyźnie.

Zbigniew Wójcik
(Warszawa)

KASZUBSKA SESJA WYJAZDOWA KOMITETU HISTORII NAUKI I TECHNIKI PAN

W dniach 22–24 maja 1995 r. w Gołuniu-Wdzydzech odbyła się naukowa sesja wyjazdowa na Kaszuby. Zorganizowana została przez Komitet Historii Nauki i Techniki Polskiej Akademii Nauk. Sesja była połączona z promocją wydanej przez Komitet książki, poświęconej Stefanowi Ramułtowi: *Cate życie pod urokiem mowy kaszubskiej* pod redakcją Haliny Horodyskiej, wydawnictwo Retro-Art, Warszawa 1995 r.

Sesja miała charakter interdyscyplinarny. Wzięli w niej udział przedstawiciele wielu dziedzin nauki, członkowie Komitetu Historii Nauki i Techniki PAN, zaproszeni goście z Uniwersytetu Gdańskiego i inni.

Pierwszy dzień sesji poświęcony był poznaniu regionu Kaszubskiego. 22 maja jadąc na Kaszuby członkowie Komitetu zatrzymali się w Przysiersku i złożyli kwiaty na grobie Floriana Ceynowy. Obejrzeni płaskorzeźbę popiersia Ceynowy dłuta rzeźbiarza i poety kociewskiego Zygmunta Bukowskiego. Rzeźba została wykonana w 1995 r. i znajduje się w gimnazjum noszącym imię Floriana Ceynowy w Przysiersku. Następnie wysłuchali informacji o życiu i działalności kaszubskiego pisarza i folklorysty, podanej przez miejscowego nauczyciela Ireneusza Pieroga, piszącego pracę doktorską o Ceynowie.

Poza Przysierskiem uczestnicy sesji zwiedzili muzeum Hymnu Narodowego w Będominie, skansen we Wdzydzech Kiszewskich, zatrzymali się w Kościerzynie, a w drodze powrotnej w Chełmnie.

W dniu 23 maja w pięknie udekorowanej dużej sali ośrodka wczasowego, położonego wśród kaszubskich lasów w Gołuniu-Wdzydzech, odbyła się sesja naukowa. Uświetniły ją występy młodzieżowego regionalnego zespołu kaszubskiego z Wielkiego Klimcza. Tańce i piosenki kaszubskie wzbudziły zainteresowanie i zachwyty widzów.

Wprowadzenie do sesji wygłosiła prof. dr Irena Stasiewicz-Jasiukowa przewodnicząca Komitetu Historii Nauki i Techniki PAN (Warszawa). Referaty